

2010-06-02

MAIS – Musikarrangörer i Samverkan
/Sforzando/ Granvägen 6, 646 50 Björnlunda
0158-209 02, info@mais.se, www.mais.se
Organisationsnummer 802430-7699

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över betänkande *Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet* (SOU 2010:11).

Musikarrangörer i Samverkan (MAIS), som beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade betänkande, vill anföra följande.

MAIS – Musikarrangörer i Samverkan är ett samarbetsorgan för sju rikstäckande förbund; Kontaktnätet, Riksförbundet för Folkmusik och Dans (RFoD), Sveriges Orkesterförbund (SOF), Sveriges Körförbund, Kammarmusikförbundet RSK (RSK), Svenska Jazzriksförbundet (SJR) samt RANK – Riksförbundet Arrangörer av Nutida Konstmusik. Medlemsförbunden representerar närmare 120 000 enskilda medlemmar och arrangerar årligen upp emot 10 000 konserter med levande musik inom de flesta genrer.

Sammanfattning

- MAIS tillstyrker att landstingen tar över den statliga förvaltningsuppgiften att fördela statsbidrag till regionala och lokala kulturinstitutioner enligt den föreslagna så kallade kultursamverkansmodellen.
- MAIS menar att de ideellt arbetande musikarrangörerna måste garanteras ett aktivt deltagande i och inflytande över arbetet med kulturplanerna, och att de ideella arrangörerna skall ges ekonomisk kompensation för de merkostnader arbetet innebär.
- MAIS vill framhålla kostnadseffektiviteten hos de ideellt arbetande musikarrangörerna. Ideellt är helt enkelt effektivt. Vi vill också framhålla värdet av demokratiskt uppbyggda ideella organisationer som arbetar inom musiklivet, vilket är en förutsättning för delaktighet.
- MAIS menar att genreövergripande insatser i musiklivet och mellan konstarter inte står i motsättning till utan tvärtom förutsätter ett fortsatt och förstärkt genrespecifikt stöd.
- MAIS menar att det är viktigt med en "ekonomisk pluralism" inom kulturlivet, där det går att söka verksamhetsstöd från olika bidragsgivare. Vi menar också att konkurrens är en fördel ur ett konstnärligt perspektiv, som även gynnar publiken.
- MAIS hävdar därför att arrangörsstödet också fortsättningsvis måste hanteras på central nivå. Vi avvisar bestämt de tankar och förslag som syftar till att fördela även dessa regionalt.

Inledning

Vi vill inledningsvis återkoppla till delar av det remissvar som MAIS lämnade med anledning av Kulturutredningens betänkande SOU 2009:16. Vi menar att flera av de frågeställningar vi lyfte fram i vårt remissvar fortfarande är obelysta.

MAIS tillstyrker att fördelningen av statliga medel som riktar sig till regionala och lokala kulturinstitutioner enligt förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet samt förordning (2007:609) om fortsatt försöksverksamhet med ändrad fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet ingår i en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet.

MAIS bestämda uppfattning var då, och är fortfarande, emellertid att statsbidrag som utgår till de fria musiklivens arrangörer enligt förordning (1974:452) om bidragsgivning till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper inte under några som helst omständigheter skall föras in i en sådan modell.

I kommittédirektiven för Samverkansutredningen anges visserligen att "statens stöd till den fria scenkonsten, inklusive stödet till arrangörer, tills vidare bör hanteras på central statlig nivå", men vi ser med stor oro på att utredningen, liksom utredningen om en ny plattform för musiken, ifrågasätter värdet av det arbete som utförs av de inom det fria kulturlivet verksamma, demokratiskt uppbyggda och ideellt arbetande musikarrangörerna. Detta utvecklar vi nedan, under punkt 5.2.8.

Ett annat, om än närstående, problem som vi pekade på i vårt yttrande över Kulturutredningen gäller hur de fria musikarrangörerna skall garanteras konstnärlig och ekonomisk valfrihet gentemot de regionala institutionerna. Om det statliga arrangörstödet enligt förordning (1974:452) på sikt skulle upphöra och de ekonomiska medlen överförs till regionerna – som även fortsättningsvis kommer vara huvudmän för länsmusik och orkesterinstitutioner – kommer de lokala arrangörerna att försättas i en kraftig beroendeställning till den part som samtidigt är både möjlig bidragsgivare och säljare av musikproduktioner.

De lokala arrangörerna skulle då bli helt beroende av respektive regions val vad gäller inrättande av bidragssystem samt ha reducerad valfrihet och försättas i beroendeställning gentemot en leverantör av musikproduktioner. I det aktuella betänkandet belyses inte denna avgörande problematik.

Redan i vårt yttrande över Kulturutredningen var vi oroade över det civila samhällets reella medinflytande i beslutsprocessen om nuvarande statliga medel skulle komma att föras ut i regionerna. Vi skrev:

"MAIS finner dock ingen anledning att enbart de statliga kulturinstitutionerna skall ges tydliga uppdrag att inkludera det civila samhället i sina arbetsprocesser, detta bör också vara ett krav som ställs på regionala och kommunala kulturinstitutioner."

Vi ställde också frågan hur de ideellt arbetande kulturföreningarna i så fall skulle kunna ha resurser att medverka i en både komplicerad och tidskrävande process, samtidigt som regioner och kommuner har betydande tillgång till utredningsresurser och anställda tjänstemän. Den aktuella utredningen har inte pekat på någon trovärdig lösning på detta grundläggande problem. Vi är därför oroade över att det levande kulturlivet, inklusive det civila samhället, inte kommer att kunna beredas möjlighet att delta i och påverka utformningen av den regionala kulturpolitiken. Detta utvecklar vi nedan, under punkt 5.1.2.

Sammanfattningsvis menar vi att de farhågor vi hyste i vårt yttrande över Kulturutredningens betänkande förstärkts av betänkandet *Spela samman*.

4. Utgångspunkter för statens framtida stöd till regional kulturverksamhet

Armlängds avstånd

Kulturutredningen kritiserades bland annat för att frågan om armlängds avstånd fått för litet utrymme. Det gjordes också kopplingar mellan frånvaron av kvalitetsbegreppet i utredningens förslag till kulturpolitiska mål och förslaget om regionalisering.

Kultursamverkansutredningen är inte alls ovetande om den diskussionen och nämner vid ett flertal tillfällen principen om armlängds avstånd. Utredningen definierar begreppet som att "konstnärliga beslut inte bör fattas på politisk nivå utan överlåtas till ämnesexperter" (s 12). Man skriver vidare: "Statens kulturråd tillämpar detta arbetssätt i sin bidragsgivning och när nu en stor andel av Statens kulturråds direkta bidragsgivning förs över till regional nivå är det rimligt att den sker enligt likartade principer" (s 64). Man skriver också att "I dialogen med den kommunala nivån bör Statens kulturråd också hävda principen om armlängds avstånd som utgångspunkt för bidragsfördelningen" (s 12).

När kulturutredningen i sitt betänkande föreslår en förnyelse av samspelet mellan stat, landsting och kommun är huvudargumenten (SOU 2009:16 avsnitt 12.1) att detta skall leda till att fler politiker intresserar sig för kulturfrågorna samt att engagemanget för kulturfrågorna i kommunerna skall öka.

Om kulturutredningens bedömning är att alltför få politiker på primär- och landstingskommunal nivå idag intresserar sig för kulturfrågorna, samt att det på kommunal nivå saknas tillräckligt engagemang i dessa frågor, kommer införandet av en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet åtminstone inledningsvis att på många håll präglas av osäkerhet.

MAIS befarar därför att principen om armlängds avstånd inte kommer att kunna etableras i samtliga regioner inom överblickbar framtid. Statens kulturråd kommer därmed att ha en grannliga uppgift i de inledande dialogerna om regionala kulturplaner varvid respekten för denna princip särskilt bör beaktas.

5.1 Kultursamverkansmodellen

Som nämnts i inledningen ovan har MAIS inga invändningar mot att statsbidrag som riktar sig till regionala och lokala kulturinstitutioner enligt nuvarande förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet samt förordning (2007:609) om fortsatt försöksverksamhet med ändrad fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet i princip fördelas enligt en föreslagen ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet.

Vi vill samtidigt framhålla nödvändigheten av att nuvarande statsbidrag till de fria musikkens arrangörer enligt förordning (1974:452) om bidragsgivning till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper också fortsättningsvis hanteras på central nivå. Vi avvisar bestämt de tankar och förslag som syftar till att fördela även dessa regionalt (sid 77, sid 102).

5.1.2 Regionala kulturplaner och beslut om medelstillelning

När det gäller de regionala kulturplanerna föreslås att dessa skall bilda underlag för Kulturrådets medelsfördelning. Det är landstingen som föreslås ta fram dessa, "efter samråd med kommunerna i länet" (s13). Vidare skall det "finnas möjlighet för representanter för kulturskapare och civillsamhälle att bidra med synpunkter."

Vi menar att denna skrivning är vag och kan medföra en marginalisering av de levande kulturliven och den ideella kultursektorn. Utredningen undviker också att definiera de fria kulturlivens plats och roll i processen.

För att arbetet med kulturplanerna skall bli meningsfullt, transparent, och ha möjlighet att åtnjuta förtroende hos hela kulturlivet, menar MAIS, ur ett arrangörsperspektiv, att

- de ideellt arbetande musikarrangörerna måste garanteras ett aktivt deltagande i och inflytande över arbetet med kulturplanerna.

- det måste tillföras medel för att säkerställa de ideella arrangörernas medverkan i arbetet, på samma sätt som utredningen menar att kulturskaparnas representanter skall ges ekonomisk kompensation för de merkostnader arbetet innebär.

De statsbidrag som idag utgår till musiklivens fria arrangörer enligt förordning (1974:452) om bidragsgivning till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper villkoras som bekant till att bidragsmottagare samtidigt uppbär bidrag från kommun, landstingskommun eller enskild organisation alternativt finansierar verksamhet på annat sätt än genom sådant bidrag.

Statens kulturråd bör därför ges ett tydligt och uttryckligt uppdrag att i dialoger om regionala kulturplaner säkerställa att primär- och landstingskommunerna avsätter erforderliga ekonomiska resurser för meningsfulla lokala och regionala bidrag till musiklivens fria arrangörer.

5.2.8 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, arrangörer...

MAIS har i en egen utredning som gjordes i samband med Kulturutredningen visat på hur kostnadseffektiva de ideella arrangörerna är. Förklaringen är till stor del det ideella arbete som läggs ner av arrangörsföreningarna – ett arbete som i sin tur drivs av ett engagemang för och kunskaper om vissa specifika genrer, något som också garanterar ett förtroende hos publiken.

Det arbete de ideellt arbetande arrangörerna inom MAIS utför motsvarar ett årligt värde av mellan 150 och 200 miljoner kronor. Detta förklarar varför MAIS medlemmar kan arrangera nästan 10 000 konserter på ett år, trots att det statliga stödet endast är 16 miljoner. Detta kan jämföras med de knappt 16 000 konserter länsmusiken och orkesterinstitutionerna tillsammans genomförde (2005) med ett statligt anslag på 456 miljoner kronor.

Starka nätverk är en förutsättning för ett professionellt ideellt arbete som musikarrangör. Genom nätverken sprids kunskap, inte minst när det handlar om arrangörskapets krav på ekonomi, marknadsföring, juridik och andra frågor. Bara ett starkt nätverk kan ha överblicken och kunskapen att löpande utveckla verksamheter. Som ett exempel kan nämnas att MAIS för närvarande genomför en utredning om hur man ökar ungdomars delaktighet i arrangörskapet, såväl inom våra organisationer som utanför.

MAIS vill samtidigt med bestämdhet ifrågasätta utredningens uppfattning (s 102) att nuvarande anslag enligt förordningen "bygger på en uppdelning mellan olika konstnärliga genrer som i hög grad är historiskt betingad".

Vad utredningen avser att kritisera med uttrycket "historiskt betingad" är högst oklart. Till de så kallade "sköna konsterna" brukar traditionellt räknas ett antal underkategorier som bildkonst, arkitektur, skulptur och musik. Till detta historiska konstbegrepp skulle exempelvis litteratur och teater, som idag kallas för konstarter, inte inkluderas, för att inte tala om estetiska så kallade genrer som fotografi, film, graffiti, videokonst och andra gränsöverskridande uttryck och tekniker. Det blir därför svårt att ta utredningen på allvar när den svepande kritiserar en "historiskt betingad" uppdelning av konstnärliga genrer utan att lämna vare sig premisser eller argument för sin ståndpunkt.

Avser däremot utredningen genrer i betydelsen "konstnärliga uttryck av specifikt slag" – sådana som representeras av några av medlemsförbunden inom MAIS, exempelvis körsång och jazz – vill vi hävda att författarna inte tillräckligt undersökt den gränsöverskridande verksamhet som musiklivet numera präglas av. Genrebegreppen är inte statiska utan dynamiska till sin estetiska natur och förändras över tid. Att det finns starka arrangörsnätverk som fungerar som språkrör för det ideella musiklivet har, tvärtemot vad utredarna verkar tro, dessutom visat sig befrämja de gränsöverskridande utbytena och korsbefruktningarna mellan genrer. Det kan kort sagt sägas att de

musikaliska genrerna i sin estetiska funktion fungerar i första hand som verktyg för samtal och diskussion. Att de svenska stödsystemen har problem att hantera ansökningar med konstnärligt gränsöverskridande verksamhet är en helt annan sak.

I samma avsnitt anför Samverkansutredningen uppfattningen att ”ett annat skäl som talar för att den nuvarande ordningen bör ses över är att resurserna på regional nivå behöver samordnas bättre. I mindre län kan det uppstå situationer där olika offentligt stödda verksamheter med i stort sett liknande verksamhet konkurrerar om samma publik och samma scener.” MAIS delar inte utredningens uppfattning, utan menar att detta tvärtom kan vara en fördel. Ur publikens perspektiv innebär ju detta en ökad valfrihet, något som inom andra politikområden generellt ses som önskvärt.

I de offentliga diskussioner som följt publiceringen av såväl den så kallade Musikplattformsutredningens som Kultursamverkansutredningens betänkanden har vi noterat kritik mot de genreinriktade organisationerna som bygger på felaktigheter. Bland annat har vissa av länsmusikens organisationer ifrågasatt att arrangörsstödet fördelas genom arrangörernas riksorganisationer. Det finns också en (felaktig) uppfattning att arrangörsstödet uteslutande fördelas genom riksorganisationerna.

I själva verket visar Kulturrådets bidragsfördelning att en betydande del av det totala verksamhetsbidraget till arrangerande musikföreningar går direkt till ett antal fria arrangörer utan koppling till någon riksorganisation.¹ Några av de större och nationellt verksamma riksorganisationerna får också del av verksamhetsbidraget, dock inte för vidare fördelning till sina lokala föreningar.

Exempelvis får riksorganisationen för ideella kulturföreningar Kontaktnätet ett verksamhetsbidrag för utveckla och subventionera utvalda turnéproduktioner för sina medlemsföreningar.

De nationella riksorganisationerna på musikens område kan förvisso uppfattas som mer eller mindre starkt kopplade till vissa genrer. Men liksom genrebegreppen är dynamiska, utvecklas och förändras även dessa organisationer. Ett exempel kan vara Riksförbundet för Folkmusik och Dans (RFoD) som integrerat den så kallade världsmusiken i sin verksamhet och idag också förhåller sig till delar av hiphopkulturen och besläktade subgenrer. För RANK – Riksförbundet Arrangörer av Nutida Konstmusik – är det mer regel än undantag att konserter, festivaler och projekt innehåller gränsöverskridande samarbeten mellan musikaliska genrer och mellan artister och arrangörer inom dans, film och performance.

Det handlar också om de ideella föreningarnas förtroende för processen kring bidragsfördelningen. Det ideella engagemanget stärks av att föreningarna vet att det är de egna organisationerna som fördelar resurserna, även om utfallet på grund av resursbrist inte skulle bli det förväntade.

¹ 2010 fördelades 37% av Kulturrådets totala verksamhetsbidrag för arrangerande musikföreningar till arrangörer utan koppling till någon riksorganisation. Också de arrangörer som tillhör RANK – Riksförbundet Arrangörer av Nutida Konstmusik – erhåller bidrag direkt från Kulturrådet, vilket innebär att knappt hälften (45%) av det totala verksamhetsbidraget fördelas utanför de fyra riksorganisationerna Kammarmusikförbundet RSK, Riksförbundet för Folkmusik och Dans (RFoD), Svenska Jazzriksförbundet och Sveriges Orkesterförbund.

Om man lägger samman även bidraget till Kontaktnätet samt de administrativa bidrag som utgår till de i MAIS ingående riksorganisationerna Kammarmusikförbundet RSK, RANK, RFoD och MAIS centralt, utgör dessa tillsammans med bidragen till musikföreningarna 68% av Kulturrådets totala verksamhetsbidrag till arrangerande musikföreningar. Detta motsvarar 9.8% av utgiftsområde 17, anslag 2:3 (Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål).

MAIS menar att genreövergripande insatser i musiklivet och mellan konstarter inte står i motsättning till utan tvärtom förutsätter ett fortsatt och förstärkt genrespecifikt stöd.

Det är inte orimligt att anta att den kritik som kommit från bland annat länsmusikorganisationer, och som riktas mot de genrebaserade riksförbunden för ideella arrangörer, har till bakomliggande syfte att motivera en överföring av det centralt fördelade arrangörsstödet till regional nivå. Flera av remissvaren avseende plattformsutredningens betänkande SOU 2010:12 pekar på detta.

MAIS tar naturligtvis intryck av att många arrangörer överhuvudtaget inte kommer i åtnjutande av centralt arrangörsstöd (detta gäller arrangörer såväl inom som utanför MAIS). Men lösningen består inte i att regionalisera stödet, utan i att öka det. Vi ser heller inte någon framkomlig väg i att överföra stödet till länsmusikens institutioner. Det finns överlag en stor skepsis bland många ideella arrangörer (oavsett om dessa tillhör något riksförbund eller inte) till att samarbeta med länsmusiken, då dessa institutioner inte sällan länge hållit mer än en armlängds avstånd till många arrangörsföreningar (se även nedan).

Vi vill i detta sammanhang också framhålla vikten av att det finns flera vägar att söka bidrag, en "ekonomisk pluralism". En omflyttning av arrangörsstödet till regionerna skulle väsentligt minska den valfrihet och konkurrens som borde vara de offentliga stödsystemens drivkraft.

Medborgarengagemang och en förankrad musikpolitik

Vi vill också bemöta utredningens kritik genom att framhålla värdet av demokratiskt uppbyggda ideella organisationer som arbetar inom musiklivet. En förutsättning för att arbeta ideellt är att man upplever att man kan påverka, och är delaktig i beslut. Kulturutredningen pekade också på vikten av ett medborgarperspektiv och regeringen har tagit initiativ till en dialog med ideell kulturell sektor.

MAIS medlemsförbund och deras lokala arrangörsföreningar representerar ett omistligt medborgarengagemang vilket är en av de grundläggande förutsättningarna för ett levande och aktivt musikliv i hela Sverige. Enligt vår mening har utredningen inte tillräckligt uppskattat värdet av det stora ideella arbete och engagemang som visas genom de många organisationer som utgör medlemmarna i MAIS. Utredningen har inte undersökt bakgrunden till och drivkrafterna bakom det frivilliga arbete som läggs ned av de fria musikarrangörerna för att möjliggöra ett brett och seriöst musikutbud över hela landet.

Utredningen har vidare förbisett det faktum att man på olika håll i landet från den regionala nivån inte bara aktivt stödjer nybildade föreningar utan ibland också går så långt att man initierar och i praktiken villkorar bidrag till dessa. Av vilka anledningar kan man bara spekulera i. De varierar förmodligen från sociala motiv i syfte att skapa kontaktytor mellan samhället och vissa ungdomsgrupper till frustration över att det regionala utbud man producerar förkastas av marknaden.

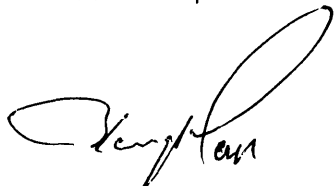
MAIS uppfattning är att det ytterst är en demokratisk fråga på vilka grunder man kan åstadkomma det breda och seriösa medborgarengagemang som medlemmarna i MAIS har byggt upp under många år och med tusentals timmar av ideellt arbete, och hur det ska förvaltas inom ramen för kulturpolitiken framöver. Utredningen har här missat flera viktiga frågor som är centrala för ett framtida aktivt medborgarengagemang – ett engagemang som är en förutsättning för en väl förankrad, hållbar och framtidsinriktad kulturpolitik.

MAIS ansluter sig till Statens kulturråds uppfattning i remissvaret över plattformutredningens betänkande SOU 2010:12 att enbart statliga förstärkningar av verksamhetsbidrag till de fria musiklivet skapar förutsättningar för jämlika samarbetspartners till länsmusik och andra institutioner.

Översyn av bidragen till arrangörer

Utredningen föreslår en översyn av bidragen till arrangörer. MAIS har i en egen utredning beskrivit de ideella musikarrangörernas verksamhet ur flera perspektiv. Vi har bland annat klarlagt omfattningen av konsertverksamheten, visat på det ekonomiska värdet av det ideella arbete som utförs samt beskrivit arrangörernas ekonomiska situation och kostnadseffektivitet. Vi har också visat på de stora bristerna i Kulturrådets statistik över musiklivet i Sverige och vi har jämfört kostnadsbilden hos de fria arrangörerna i jämförelse med det institutionella musiklivet. Det finns tillräckliga motiv i denna utredning för att kraftfullt och utan dröjsmål utöka arrangörsstödet. MAIS föreslår att arrangörsstödet under nästa mandatperiod höjs till 100 miljoner kronor.

I det fall regeringen önskar göra en översyn av arrangörsbidraget, kräver vi att få aktivt delta i den processen.

Bengt Hall
Ordförande MAIS – Musikarrangörer i Samverkan